

«ҚазЭУ хабаршысы» – «Вестник КазЭУ»

Журнал Қазақстан Республикасының
Ақпарат министрлігінде
тіркелген

№3 (104) 2015
1996 жылдан бастап
шыға бастады

Тіркелу куәлігі
№7700-Ж
25.09.2006 ж. берілген
«Т. Рысқұлов атындағы
Қазақ экономикалық
университеті» АҚ

ISSN 2224 – 5561

«Т. РЫСҚҰЛОВ АТЫНДАҒЫ
ҚАЗАҚ ЭКОНОМИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» АҚ
ҒЫЛЫМИ-ҚОҒАМДЫҚ ЖУРНАЛЫ
(Алматы қаласы)

«Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті» АҚ «ҚазЭУ хабаршысы» – «Вестник КазЭУ» ғылыми-редакциялық кеңесі

- С.А. Святлов** – *э.ғ.д., профессор, директорлар кеңесінің төрағасы, Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті*
- С.С. Таменова** – *төраға орынбасары, Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, Әлеуметтік-экономикалық зерттеулер институтының директоры, э.ғ.к., профессор*
- Г.Ж. Нұрмұханова** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университетінің академиялық қызмет жөніндегі проректоры, э.ғ.д., профессор*
- С.С. Арыстанбаева** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті ректорының кеңесшісі, э.ғ.д., профессор*
- С.А. Аханов** – *Қазақстан Қаржыгерлер қауымдастығының төрағасы, э.ғ.д.*
- О.Б. Баймұратов** – *Қаржы-банк менеджменті ғылыми-зерттеу институтының директоры, ҚР ҰҒА академигі, э.ғ.д., профессор, Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті*
- Қ.О. Оқаев** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, э.ғ.д., профессор*
- К.Б. Бердәлиев** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, э.ғ.к., профессор*
- Қ.Қ. Ілиясов** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, э.ғ.к., профессор*
- М.С. Тонкопий** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, г.-м.ғ.д., профессор*
- Ұ.М. Исақов** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, Әлеуметтік-экономикалық зерттеулер институты, «Ғылым бизнеске» зертханасының директоры, э.ғ.д., профессор*

Халықаралық Кеңес

- Ласло Ланг** – *Халықаралық бизнес мектебі, PhD (Будапешт, Венгрия)*
- А.В. Сидорович** – *Еуразиялық университеттер қауымдастығының атқарушы комитетінің төрағасы, э.ғ.д., профессор (Ресей Федерациясы)*
- А.И. Татаркин** – *Экономика институтының Урал бөлімшесінің директоры, РҒА академигі (Ресей Федерациясы)*
- Б. Леонтьев** – *Зияткерлік меншікті және бизнесті сертифицикаттау және бағалау федералды институты, сертифицикатталған бағалаушы, э.ғ.д., профессор (Ресей Федерациясы)*
- Милен Балтов** – *Бургас еркін университеті ректорының ғылыми-зерттеу және халықаралық әріптестік*

жөніндегі орынбасары, профессор (Болгария)

- Pierre M. Chabal** – *профессор, Гавра университеті (Франция)*
- Dr. Manuel Fernandez-Grela** – *Professor, University of Santiago de Compostela (Испания)*
- А.О. Абдувалнев** – *Ош мемлекеттік университетінің бірінші проректоры – оқу-әдістемелік жұмыс жөніндегі проректоры, ф.-м.ғ.к., доцент (Қырғыз Республикасы)*

Редакциялық алқа

- С.А. Святлов** – *э.ғ.д., профессор, бас редактор, Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті*
- С.С. Таменова** – *бас редактордың орынбасары, Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, Әлеуметтік-экономикалық зерттеулер институтының директоры, э.ғ.к., профессор*
- К.А. Хубиев** – *М.В. Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университеті, э.ғ.д., профессор*
- Р.М. Нижегородцев** – *РФ РҒА Басқару мәселелері институтының бас ғылыми қызметкері, э.ғ.д.*
- А.Н. Ряховская** – *РФ Үкіметі жанындағы Қаржы академиясы, э.ғ.д., профессоры*
- В.В. Герасименко** – *М.В. Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университеті, э.ғ.д., профессор*
- А.М. Сейтқазиева** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, Халықаралық бизнес мектебінің директоры, э.ғ.д., профессор*
- А.А. Адамбекова** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, э.ғ.д., профессор*
- С.Т. Міржақыпова** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, э.ғ.д., профессор*
- Р.Ө. Рахметова** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, э.ғ.д., профессор*
- Ұ.М. Искаков** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, Әлеуметтік-экономикалық зерттеулер институты, «Ғылым бизнеске» зертханасының директоры, э.ғ.д., профессор*
- С.Ж. Ынтықбаева** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, э.ғ.д., профессор*
- Т.С. Сәтқалиева** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, э.ғ.д., профессор*
- Е.М. Үпішев** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, э.ғ.д., профессор*
- Ә.Д. Челекбай** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, э.ғ.д., профессор*
- С.Р. Есімжанова** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті PhD докторантурасының директоры, э.ғ.д., профессор*
- Ш.А. Смағұлова** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, э.ғ.д., профессор*
- Ұ.А. Текенов** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, э.ғ.д., профессор*
- К.Б. Бердәлиев** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, э.ғ.к., профессор*
- Қ.Қ. Ілиясов** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, э.ғ.к., профессор*
- М.С. Тонкопий** – *Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті, г.-м.ғ.д., профессор*
- Тунч Медени** – *доктор PhD, Yildirim Beyazit University*
- А.Ж. Сәрсембаева** – *жауапты редактор, «Экономика» баспасы» ЖШС-ның Бас директоры*
- А.С. Биктеубаева** – *э.ғ.к., доцент, жауапты хатшы, Т. Рысқұлов атындағы Қазақ экономикалық университеті Ғылыми кеңесінің ғылыми хатшысы*

«ҚазЭУ хабаршысы» – «Вестник КазЭУ»

Журнал зарегистрирован
в Министерстве информации
Республики Казахстан

№3 (104) 2015
Издается
с 1996 года

Регистрационный
№7700-Ж
Выдан 25.09.2006 г.

ISSN 2224 – 5561

АО «Казахский
экономический
университет им. Т. Рыскулова»

НАУЧНО-ОБЩЕСТВЕННЫЙ ЖУРНАЛ
АО «КАЗАХСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ им. Т. РЫСКУЛОВА»
(город Алматы)

Научно-редакционный совет «ҚазЭУ хабаршысы» – «Вестник КазЭУ» АО «Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова»

С.А. Святлов	–	<i>д.э.н., профессор, председатель Совета директоров, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова</i>
С.С. Таменова	–	<i>к.э.н., профессор, заместитель председателя, директор Института социально-экономических исследований, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова</i>
Г.Ж. Нурмуханова	–	<i>д.э.н., профессор, проректор по академической деятельности, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова</i>
С.С. Арыстанбаева	–	<i>д.э.н., профессор, советник ректора, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова</i>
С.А. Аханов	–	<i>д.э.н., председатель Ассоциации финансистов Казахстана</i>
О.Б. Баймуратов	–	<i>д.э.н., профессор, директор Научно-исследовательского института финансово-банковского менеджмента, академик НАН РК, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова</i>
К.О. Окаев	–	<i>д.э.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова</i>
К.Б. Бердалиев	–	<i>к.э.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова</i>
К.К. Илиясов	–	<i>к.э.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова</i>
М.С. Тонкопий	–	<i>д.г.-м.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова</i>
У.М. Искаков	–	<i>д.э.н., профессор, директор лаборатории «Наука для бизнеса», Институт социально-экономических исследований, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова</i>

Международный совет

Ласло Ланг	–	<i>PhD, Международная бизнес-школа (Венгрия, Будапешт)</i>
А.В. Сидорович	–	<i>д.э.н., профессор, председатель исполкома Евразийской ассоциации университетов (Российская Федерация)</i>
А.И. Татаркин	–	<i>академик РАН, директор Института экономики Уральского отделения (Российская Федерация)</i>
Б. Леонтьев	–	<i>д.э.н., профессор, сертифицированный оценщик, Федеральный институт сертификации и оценки интеллектуальной собственности и бизнеса (Российская Федерация)</i>
Милен Балтов	–	<i>профессор, заместитель ректора по научно-исследовательской деятельности и международному сотрудничеству, Бургасский Свободный университет (Болгария)</i>
Pierre M. Chabal	–	<i>Профессор, Университет Гавра (Франция)</i>

- Dr. Manuel Fernandez-Grela** – *Professor, University of Santiago de Compostela (Испания)*
- А.О. Абдувалиев** – *к.ф.-м.н., доцент, первый проректор – проректор по учебно-методической работе, Ошский государственный университет (Кыргызская Республика)*

Редакционная коллегия

- С.А. Святков** – *д.э.н., профессор, главный редактор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- С.С. Таменова** – *к.э.н., профессор, заместитель главного редактора, директор Института социально-экономических исследований, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- К.А. Хубиев** – *д.э.н., профессор, Московский государственный университет им. М.В. Ломоносова*
- Р.М. Нижегородцев** – *д.э.н., главный научный сотрудник Института проблем управления РАН РФ*
- А.Н. Ряховская** – *д.э.н., профессор, Финансовая академия при правительстве Российской Федерации*
- В.В. Герасименко** – *д.э.н., профессор, Московский государственный университет им. М.В. Ломоносова*
- А.М. Сейтказиева** – *д.э.н., профессор, директор Международной бизнес-школы, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- А.А. Адамбекова** – *д.э.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- С.Т. Миржакыпова** – *д.э.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- Р.У. Рахметова** – *д.э.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- У.М. Искаков** – *д.э.н., профессор, директор лаборатории «Наука для бизнеса», Институт социально-экономических исследований, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- С.Ж. Интыкбаева** – *д.э.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- Т.С. Саткалиева** – *д.э.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- Е.М. Упушев** – *д.э.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- А.Д. Челекбай** – *д.э.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- С.Р. Есимжанова** – *д.э.н., профессор, директор Докторантуры PhD, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- Ш.А. Смагулова** – *д.э.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- У.А. Текенов** – *д.э.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- К.Б. Бердалиев** – *к.э.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- К.К. Илиясов** – *к.э.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- М.С. Тонкопий** – *д.г.-м.н., профессор, Казахский экономический университет им. Т. Рыскулова*
- Тунч Медени** – *доктор PhD, Yildirim Beyazit University*
- А.Ж. Сарсембаева** – *ответственный редактор, генеральный директор ТОО «Издательство «Экономика»*
- А.С. Биктеубаева** – *к.э.н., доцент, ответственный секретарь редакции, Ученый секретарь ученого совета Казахского экономического университета им. Т. Рыскулова*

«KazEU khabarshysy» – «Vestnik KazEU»

The journal is registered
in the Ministry of Information
of the Republic of Kazakhstan

№3 (104) 2015
The journal has been published since 1996

Registration number
7700-Zh
issued September 25, 2006

ISSN 2224-5561

JSC "T. Ryskulov
Kazakh Economic
University"

SCIENTIFIC-PUBLIC JOURNAL
JSC «T. RYSKULOV KAZAKH
ECONOMIC UNIVERSITY»
(Almaty)

Scientific Editorial Board of «KazEU khabarshysy» – «Vestnik KazEU» JSC «T. Ryskulov Kazakh Economic University»

- S.A. Svyatov** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Chairman of the Board of Directors T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- S.S. Tamenova** – *Candidate of Economic Sciences, Professor, Deputy Chairman, Director of the Institute for Socio-Economic Researchers, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- G.Zh. Nurmuhanova** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Vice-Rector for Academic Activities, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- S.S. Arystanbayeva** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Rector Adviser, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- S.A. Akhanov** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Chairman of Kazakhstan financiers Association*
- O.B. Baimuratov** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Director of Scientific Research Institute of Financial and Banking Management, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- K.O. Okaev** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- K.B. Berdaliev** – *Candidate of Economic Sciences, Professor, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- K.K. Iliassov** – *Candidate of Economic Sciences, Professor T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- M.S. Toncopy** – *Doctor of geological-mineralogical sciences, Professor, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- U.M. Iskakov** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Director of the Laboratory "Science for Business", Institute for Socio-Economic Researchers, T. Ryskulov Kazakh Economic University*

International Board

- Laszlo Lang** – *PhD, International Business School (Hungary, Budapest)*
- A.V. Sidorovich** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Chairman of the Board of the Eurasian Association of Universities (Russian Federation)*
- A.I. Tatarkin** – *Academician of Russian Academy of Science, Director of Economic Institute of Ural Branch (Russian Federation)*
- B. Leontiev** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Certified Appraiser, Federal Institute of Certification and Appraisal of Intellectual Property and Business (Russian Federation)*
- Milen Baltov** – *Professor, Vice-Rector of Research and International Cooperation, Burgas Free University (Bulgaria)*

- Pierre M. Chabal** – *Professor of political sciences / I.R., Le Havre University (France)*
- Dr. Manuel Fernandez-Grela** – *Professor, University of Santiago de Compostela (Spain)*
- A.O. Abduvaliev** – *Candidate of physic-mathematical sciences, First Vice-Rector – Vice Rector for educational and methodical work, Osh State University (Kyrgyz Republic)*

Editorial Board

- S.A. Svyatov** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Chief Editor, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- S.S. Tamenova** – *Candidate of Economic Sciences, Professor, Deputy Chief Editor, Director of Institute for Socio-Economic Researchers, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- K.A. Khubiev** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Lomonosov Moscow State University*
- R.M. Nizhegorodcev** – *Doctor of Economic Sciences, senior Researcher of Institute of Problem Management, Russian Academy of Science*
- A.N. Ryakhovskaya** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Finance Academy under the Government of the Russian Federation*
- B.B. Gerasimenko** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Lomonosov Moscow State University*
- A.M. Seitkazyeva** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Director International Business School, T.Ryskulov Kazakh Economic University*
- A.A. Adambekova** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, T.Ryskulov Kazakh Economic University*
- S.T. Mirzhakipova** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, T.Ryskulov Kazakh Economic University*
- R.U. Rakhmetova** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, T.Ryskulov Kazakh Economic University*
- U.M. Iskakov** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Director of the Laboratory Science for Business, Institute for Socio-Economic Researchers, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- S.Zh. Intykbayeva** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, T.Ryskulov Kazakh Economic University*
- T.A. Satkalieva** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, T.Ryskulov Kazakh Economic University*
- E.M. Upushev** – *Doctor of Economic Sciences, Professor T.Ryskulov Kazakh Economic University*
- A.D. Chelekbai** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- S.R. Esimzhanova** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, Director of the PhD program, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- Sh.A. Smagulova** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- U.A. Tekenov** – *Doctor of Economic Sciences, Professor, T.Ryskulov Kazakh Economic University*
- K.B. Berdaliev** – *Candidate of Economic Sciences, Professor, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- K.K. Iliassov** – *Candidate of Economic Sciences, Professor T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- M.S. Toncopy** – *Doctor of geological-mineralogical sciences, Professor, T. Ryskulov Kazakh Economic University*
- Tunc Medeni** – *PhD, Yildirim Beyazit University*
- A.Zh. Sarsembayeva** – *Executive editor, Acting Director of Economics Publishing house*
- A.S. Bikteubaeva** – *Editorial Board Executive Secretary, Scientific Secretary of the Academic Council, Candidate of Economic Sciences, T. Ryskulov Kazakh Economic University*

**МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ**

ТЕОРИЯ ЖӘНЕ ӘДІСНАМА – ТЕОРИЯ И МЕТОДОЛОГИЯ

А. АЙТЖАНОВА

Перспективы интеграции образования при формировании образовательных услуг 9

А.С. ДОСМАНБЕТОВА, Л.А. НУРГАЗИЕВА

Жоғарғы оқу орындарындағы бухгалтерлерді дайындаудағы біліктілік тәсілдеме 17

ИННОВАЦИЯЛЫҚ ЭКОНОМИКА – ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

М.Е. МУНАСИПОВА, А.С. АСАНОВА

Качественные трудовые ресурсы как фактор инновационного развития ЮКО 26

А.Т. ТЛЕУБЕРДИНОВА, Л. АМАНБЕКОВА

Туристтік дестинациялар брендингі тәжірибесінен 33

Д.М. ТУРЕКУЛОВА, Б.Т. БЕЙСЕНГАЛИЕВ, Б.К. ЖУМАНОВА, Ф.К. ДОСМАМБЕТОВА

Проблемы и перспективы развития инновационной деятельности в Республике Казахстан 41

Г.К. ЖАКСЫГУЛОВА, Э.Е. БАЙМУХАНБЕТОВА, Д.Ж. МЫРЗАХАНОВА

Транспортно-логистическая система Казахстана: реалии и перспективы 50

БИЗНЕС ЖӘНЕ КОРПОРАЦИЯЛЫҚ БАСҚАРУ – БИЗНЕС И КОРПОРАТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ

О.В. ВЕЛИЧКО

Технико-технологический кластер ресурсного обеспечения сельскохозяйственных предприятий 58

Ш.З. ЗАМАНБЕКОВ

Проблемы и перспективы развития малого и среднего бизнеса в машиностроении Казахстана 66

Л.Р. КУНДАКОВА

Авторегрессионные модели прогнозирования выручки от реализации продукции 77

S. ARYSTANBAYEVA, A. KADIRBERGENOVA

The Improvement of Strategic Management in Universities of the Republic of Kazakhstan 86

ҚАРЖЫ ЖӘНЕ ТАЛДАУ – ФИНАНСЫ И АНАЛИЗ

Г.Т. АНДЫБАЕВА

Шоғырландырылған және сегменттік қаржылық есептілікті талдау ерекшеліктері 95

Г.Ж. НУРМУХАНОВА, А.Д. ЧЕЛЕКБАЙ

Влияние экономических факторов и инструментов на валютно-финансовые отношения 104

ҒАЛАМДАНДЫРУ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАН – ГЛОБАЛИЗАЦИЯ И КАЗАХСТАН

Г.Д. БАЯНДИНА

Зарубежный опыт жилищного самоуправления и возможность его применения в Казахстане 114

С.А. СВЯТОВ, М.А. СКИБА, С.С. ТАМЕНОВА, Н.М. РАДЬКО

Влияние глобализации на развитие системы высшего образования в Республике Казахстан 125

А.С. МЕРЕМБАЕВА

Основные направления развития транспортной системы Республики Казахстан и мировой опыт 136

Ү.ЗН. АХМЕТЗАКИ

Foreign Direct Investment Flows: Case of CIS 145

CONTENT

THEORY AND METHODOLOGY

A. AYTZHANOVA Perspectives of Integration of Education When Forming Educational Services	9
A.S. DOSMANBETOVA, L.A. NURGAZIEVA Competence Approach to Training Accountants in High School	17

INNOVATIVE ECONOMY

M.E. MUNASIPOVA, A.S. ASANOVA Quality Labour Resources as Factor of Innovation Development of South Kazakhstan Region	26
A.T. TLEUBERDINOVA, L. AMANBEKOVA The Brand-Building of Tourist Product	33
D.M. TUREKULOVA, B.T. BEYSENGALIYEV, B.K. ZHUMANOVA, F.K. DOSMAMBETOVA Problems and Prospects of the Development of Innovation Activity in the Republic of Kazakhstan.....	41
G.K. ZHAKSYGULOVA, E.E. BAYMUKHANBETOVA, D.ZH. MYRZAKHANOVA The Transport and Logistics System of Kazakhstan: Reality and Prospects	50

BUSINESS AND CORPORATE MANAGEMENT

O.V. VELICHKO Technical and Technological Cluster of Resource Provision of Agricultural Enterprises	58
SH.Z. ZAMANBEKOV Problems and Prospects of Development of Small and Medium Enterprise in Mechanical Engineering of Kazakhstan.....	66
L.R. KUNDAKOVA Autoregression Models of Forecast of Revenue from Sales of Product.....	77
S. ARYSTANBAYEVA, A. KADIRBERGENOVA The Improvement of Strategic Management in Universities of the Republic of Kazakhstan	86

FINANCE AND ANALYSIS

G.T. ANDYBAEVA Features of the Analysis of the Consolidated and Segment Financial Statements	95
G.ZH. NURMUKHANOVA, A.D. CHELEKBAY The Impact of Economic Factors and Tools on the Monetary and Financial Relations	104

GLOBALIZATION AND KAZAKHSTAN

G.D. BAYANDINA International Practice of Residential Self-management and the Possibility of its Application in Kazakhstan.....	114
S.A. SVYATOV, M.A. SKIBA, S.S. TAMENOVA, N.M. RADKO Tendency and Development of Higher Education, Competitiveness and Successfulness of Universities	125
A.S. MEREMBAYEVA The Main Focus of Development of the Transport System of the Republic of Kazakhstan and The World Experience.....	136
Y.ZH. AKHMETZAKI Foreign Direct Investment Flows: Case of CIS	145

JEL classification: G21: Banks; Other Depository Institutions; Micro Finance Institutions; Mortgages

A.S. Dosmanbetova,

Candidate of Economic sciences, Associate professor,
Almaty Management University
Almaty, the Republic of Kazakhstan

L.A. Nurgazieva,

Candidate of Economic sciences, Associate professor,
Almaty Management University
Almaty, the Republic of Kazakhstan

COMPETENCE APPROACH TO TRAINING ACCOUNTANTS IN HIGH SCHOOL

Abstract

Purpose – The article discusses the main professional competences of the modern accountant. The research also develops and suggests a new education model of training of accountant personnel for national economy.

Methodology – During the research the following methods were used as: analysis and synthesis, modeling, specification, abstraction, classification, clusterization, system and complex methods.

Originality/value – The authors researched professional competencies, allowing specialists to be adaptive to the changing conditions at the labor market, and also providing a possibility for self-fulfillment in different fields of professional activity. The high level of professional competence is the crucial factor of the professional development of accountants.

Conclusions – During the conducting of the research it has been revealed that the high level of professional competence is the crucial factor of the professional development of accountants. The professional competence is the collection of interconnected components: keyed, basic and special. In the article the authors develop and suggest the model of training of accountants by equipped professional competencies. The research results could be used by the teachers of subject "Accounting and audit" in the forming of teaching materials of discipline.

Keywords – competency, accountant, organization, technology, education model.

УДК 336.717.6

А.С. Досманбетова,

экономика ғылымдарының кандидаты, доцент,
Алматы Менеджмент Университеті,
Алматы, Қазақстан Республикасы

Л.А. Нургазиева,

экономика ғылымдарының кандидаты, доцент,
Алматы Менеджмент Университеті,
Алматы, Қазақстан Республикасы

ЖОҒАРҒЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДАҒЫ БУХГАЛТЕРЛЕРДІ ДАЙЫНДАУДАҒЫ БІЛІКТІЛІК ТӘСІЛДЕМЕ

Аннотация

Зерттеу мақсаты – бухгалтерлерге арналған жоғары оқу орындарында құзыреттілікті қалыптастыру. Әмбебап білім жүйесін, дағдылар мен өзін-өзі жұмыспен қамту тәжірибесі және жеке

жауапкершілікті «қазіргі заманның негізгі құзыреттіліктері» деп атауға болады. Жаңа оқыту үлгісін құрастыру: бухгалтерлік білім беру саласындағы инновациялық құралдарын пайдалану арқылы қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар негізінде бухгалтерлік кадрларды даярлау, оның ішінде бухгалтерлік есеп саласындағы болашақ мамандардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруды қамтамасыз ету: электронды ақпараттық-консультациялық жүйесі, жағдай-модельдеу, интерактивтік оқыту, жаңа білім беру моделін әзірлеу семинарлар, тәуелсіз тестілеу жүйесін және басқа да тестілеу жүйелерін қоса алғанда.

Әдіснама – бұл мақаланы жазу кезіне келесі ғылыми әдістер қоладанылды: дәлелдерді алу үшін, талдау және синтез, модельдеу, нақтылау және дерексіздендіру, жіктелеу, топтастыру, жүйелі және кешенді амалдары.

Түпнұсқалылық/құндылық – жұмыстың негізгі мәні, бухгалтерлік қызметтің кәсіпқойлық тиімділігін көтермелейтін және кедергі келтіретін, моделі тұлғалық қасиеттер ашуға ықпал ететін, авторлармен ұсынылған бухгалтерлерді дайындау үлгісі болып табылады. Жоғары оқу орнында бухгалтерлерді дайындау кезінде жергілікті және халықаралық ұйымдардағы жұмыс берушілердің қоятын талаптарын және осы талаптарға сай қабілет – құзыреттіліктің болуы ескерілу қажет.

Қорытынды – алынған зерттеулер мен нұсқаулар қазақстандық жоғары оқу орындары және Білім және ғылым министрлігі тараптарымен қолданылды. Іс жүзінде зерттеу нәтижелерін «Есеп және аудит» мамандығының оқытушылары мамандық пен пәннің оқу-әдістемелік кешенін құрастыру кезінде пайдалануға болады.

Түйін сөздер – құзыреттілік, бухгалтер, ұйымдастыру, технология, типтік шеберлік.

Кіріспе

Бухгалтерлік мамандарды дайындау мәселесінің өзектілігі оны қайта құру басына қалыптасқан және қоғамдық реформалардың даму үдерісінде күшейе түскен, әсіресе оның қанағаттанбаушылық жағдайы айқындалған кезде жоғары экономикалық білім беру саласындағы дағдарыстық құбылыстармен шартталған. Экономикадағы жүргізілген қазіргі тенденцияларды талдау инновациялық экономика тек қана инновациялық білімге, жаңа идеяларды ұғынуға, білім берудің түрлі салаларында тәжірибелік өткізуге дайындыққа, соның ішінде бухгалтерлікке де, негізделгенін білдіреді. Ұзақ уақыт бойы білім беру өзгеріске аз ұшыраған қызметтің консерваторлық саласы болып қалады, себебі білім көлемі артып бара жатыр, ал ақпаратты беру технологиясы өзгеріссіз болып қалады. Жұмыста жаңа құзыреттер және инновациялық білім беру технологиялары, сонымен қатар оларды бухгалтерді дайындаудың білім беруге арналған үдерісінде оларды қолдану мүмкіндігі қаралады.

Экономикалық ортадағы қайта құру үдерісі, бухгалтерлік білім жүйесінің алдында шешілуі қолданыстағы тәсілдерді қайта қарау жағдайында жүзеге асатын күрделі мәселелер қойды. Бір жағынан, қазақстандық білім беру жүйесінің мықты жақтарын сақтап қалу болса, екінші жағынан – білім беру жүйесін, жаңа жағдайларда, өзгеріп отыратын экономиканың талаптарына жауап бере ала отырып, ол бизнесті алып жүрудің жетекші бір факторларының рөлін сақтап қалатындай икемді әрі бейімделген жасап шығару керек.

Бухгалтерлік есеп саласында білімнің инновациялық жетілу тұжырымдамасы қазіргі уақытта ҚР «Білім туралы» Заңымен анықталған білім беру саясатының қағидаттарына негізделеді [1].

Бухгалтерлік мамандықтың қазіргі даму кезеңінде білім беру формасына тәуелсіз жоғарғы мектеп бітірушісін «Бухгалтерлік есеп пен аудит» мамандығы бойынша дайындау берілген тапсырмалардың толығымен шешілуін қамтамасыз етпейді, ал бухгалтерлер мен аудиторлардың білімі нарықтық экономикалық қарым-қатынастардың дейгейінің талаптарына жиі сай келмейді.

Бухгалтерлік есеп саласындағы қазіргі білім беру қоғамдық тәжірибенің ең күрделі формасы болып саналады, ал оның осы тарихи кезеңдегі алатын орны мен рөлі ерекше әрі бірегей. Бухгалтерлік есепті қайта құру жағдайларында дәл осы білім беру жаңа формаларға бейімделуді жүзеге асыруға және дамудың жаңа бағыттарын көрсетуге мүмкіндік береді.

Соңғы жылдары бухгалтерлік есеп пен қаржылық есеп беруде бұдан бұрын көрсетілуі қарастырылмаған көптеген шаруашылық амалдар пайда болды. Бұл бухгалтерлік есептің нормативтік-құқықтық базасында маңызды өзгерістер енгізуін талап етті, және бұл база халықаралық тәжірибеде

қабылданған стандарттарға сәйкес қарқынды түрде қайта құрыла бастады. Оқу барысында жоғары экономикалық білімі бар болашақ бухгалтерлерге жеткізілуі қажет материал көлемі үнемі өсіп отыр.

Зерттеудің негізгі бөлімі

«Біліктілік» сөзіне әр әдебиетте әртүрлі көзқарас бар. Олардың көп бөлігі біліммен байланысты болса, қалған бөлігі ресурстармен байланысты. Мысалы, терминологиялық сөздікте бұл сөзге мынандай анықтама берілген: «біліктілік – белгілі бір саладағы білімін, ептілігін және жеке бастың қасиеттерін жұмыстың жемісті барысы үшін қолдана алу қабілеттілігі. Ұғым, англосаксондық білім беру жүйесінен енген». Л.М. Спенсер мен С.М. Спенсердің «Жұмыстағы біліктілік» атты кітабында келесі анықтама берілген: «біліктілік – жұмысты орындауға немесе басқа да жағдайларға тікелей байланысты максималды нәтижелік беретін жеке бастың негізгі қасиеті»[2]. Ал, В.Г. Гетьманның «Қазіргі заман жағдайында жоғарғы оқу орындарындағы бухгалтерлер мен аудиторларды даярлау және оның мәселелері» атты мақаласында: «біліктілік – нақты бір кәсіптік жағдайға байланысты дағдылардың, нұсқамалар мен білімнің ажырамас бөлігі» деп жазылған[3].

Терминологиялық сөздікке сәйкес, «біліктілік тәсілдеме – ерекше көңілді білім берудің нәтижесіне бөледі; Білім берудің нәтижесі ретінде, қабылданған ақпарат көлемін емес, адамның әр түрлі жағдайларда, соның ішінде кәсібімен байланысты жағдайларда нәтижелі іс-әрекет жасай алу қабілеті. Біліктілік тәсілдеме, қазіргі заманда кәсіптік салада мамандардан талап етілетін, студенттер меңгеруі тиіс, біліктілікті қалыптастыру үшін, білім берудің нақтылы тұжырымдамаларын белгілейді. Сонымен қатар, аталған тәсілдеме, еңбек нарығының сұранысына дайындықтың сәйкестігін қамтамасыз етеді, яғни, түлектердің бәсекеқабілеттілігін, кәсіби бейімделуі мен қызметінің тиімділігін көтереді»[4].

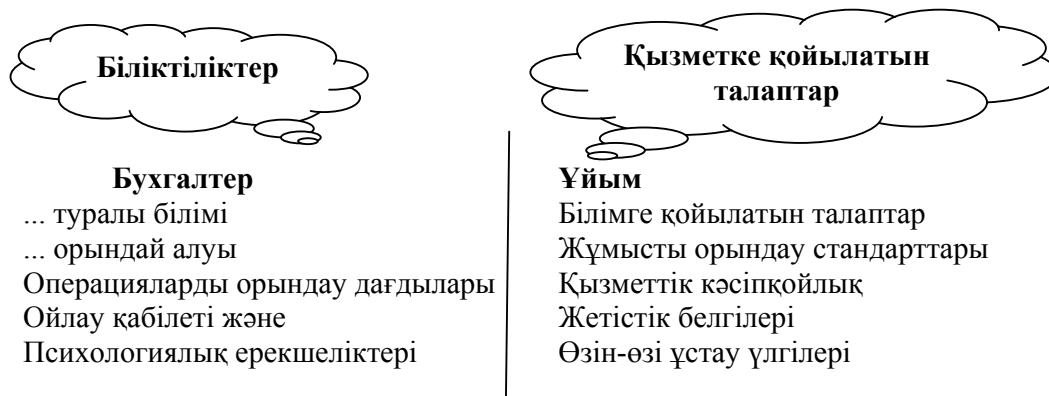
Сонымен, жан-жақты білім, икемділік, дағдылар, өз бетінше қызмет ете алу және жеке жауаптылық тәжірибелерін «қазіргі заманғы негізгі біліктіліктер» деп атаса болады.

Мақаланың өзектілігін бухгалтерлердің тек қана өз мамандығының категориялары бойынша ойлауы және тұлғаның бухгалтерлік қызметтің тиімділігіне кедергі келтіретін жеке қасиеттері құрап отыр.

Болондық декларацияға қол қойған 16 мемлекет ұсынған жіктелімін келтіріп көрейік. Бұл жіктелімнің негізінде сауалнама қорытындылары жатыр. Сауалнамаға 5183 түлек, 100 университеттен 998 профессор, 444 жұмыс беруші қатысты [5]. Олар жалпы (құралдық, жеке тұлға аралық, жүйелік) және арнайы біліктіліктерді бөліп көрсетті.

Құралдық біліктілікке жатады (1- сурет):

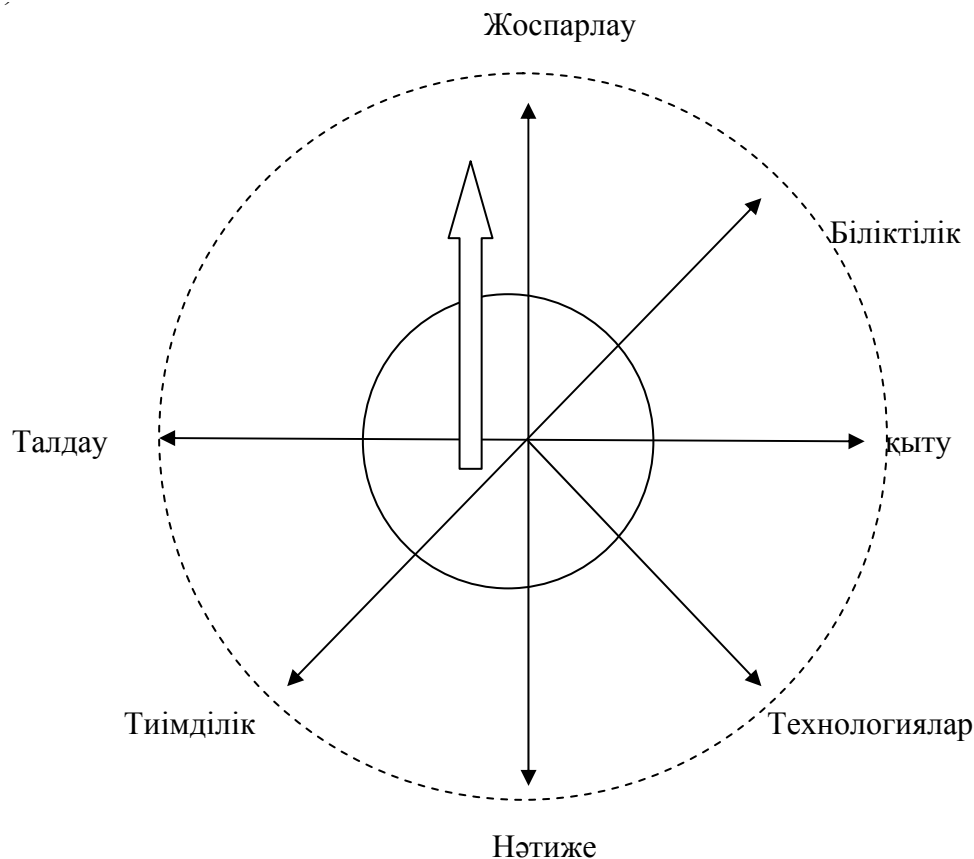
- талдау және синтездеу, ұйымдастыру және жоспарлауға деген қабілеттілік;
- негізгі жалпы білім;
- өз ана тіліндегі коммуникативтік дағдылар;
- қарапайым компьютерлік хабардардық;
- ақпаратты басқару дағдылары;
- туындаған мәселелерді шешу қабілеті

1-сурет –Біліктіліктер және қызметке қойылатын талаптар

Ескерту: авторлармен құрастырылған

Біліктілік – бухгалтердің мамандықтың талаптарына сай өз қызметін атқара алуы. Ал, мамандықтың талаптары дегеніміз – ұйымда қабылданған, қызметті орындаудың стандарттары мен міндеттері. Біз Жоғарғы оқу орындарындағы (ЖОО) бухгалтерлерді даярлаудың келесі моделін ұсынамыз (2-сурет).

2-сурет – ЖОО-дағы бухгалтерлерді даярлау моделі

Ескерту: авторлармен құрастырылған

Ұсынып отырған, біліктілік тәсілдемесіне негізделген, ЖОО-дағы бухгалтерлерді даярлаудың моделі мынандай кезеңдерден тұрады:

1-кезең. Бухгалтердің бойында қалыптасуы тиіс біліктілікті таңдау және жоспарлау. Мысалы, ұйымның болашақ бас бухгалтерін дайындағанда, оның бойында мына біліктіліктерді қалыптастыру керек (1-кесте).

2-кезең. ЖОО-да бухгалтерлерді біліктілік тәсілдемесін және оқытудың әр түрлі технологияларының элементтерін пайдалана отырып оқыту.

3-кезең. Өткеннің барлығын, қалыптасқан білім, дағды, біліктілікке негізделе отырып, бағалау.

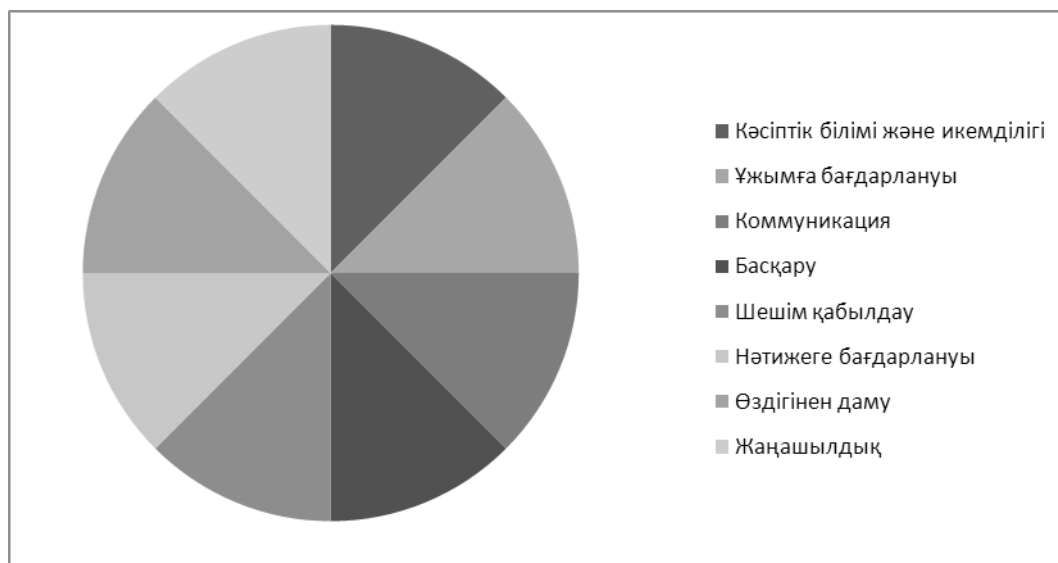
1-кесте – Бас бухгалтерін дайындағанда біліктіліктер

№	Біліктілік түрлері	Жалпы анықтама	Маңыздылық деңгейі
1	Кәсіптік білімі және икемділігі	Заңнама, бухгалтерлік есептің ерекшеліктері, ұйымдарға салық салу туралы білу және автоматтандырылған есеп жүйесімен жұмыс жасай алу	85%
2	Ұжымға бағдарлануы	Топта жұмыс жасай алуы, топтың басқа мүшелерімен тіл табысуы. Өзінің және басқалардың рөлін толық түсінуі.	80%
3	Коммуникация	Коммуникацияны ауызша және жазбаша түрде анық, қысқа жүргізе алуы	75%
4	Басқару	Адамдарды басқара алу қабілеті, нәтижеге жету үшін олардың сеніміне кіріп олармен қызметтес болу	70%

1-кестенің жалғасы

5	Шешім қабылдау	Туындаған мәселелерді шешуге арналған, мұқият анализ бен диагностикаға негізделген, әдістемелік және практикалық шешімдер қабылдай алу	65%
6	Нәтижеге бағдарлануы	Өз жұмысын жақсы орындауға талпыну, жетуі қиын мақсаттарды қойып, соған жету қабілеті, тиімді бухгалтерияны құру, үнемі жасалатын жұмыстың сапасын көтерудің жолдарын іздеу	60%
7	Өздігінен даму	Өз білімімен және кәсіптік дамуымен басқару	55%
8	Жанашылдық (креативтілік)	Жаңа идеяларды ойлап таба білу қабілеті, жұмыстың әдістері мен тұжырымдамалары	50%

4-кезең. Студентте қалыптасқан білім, дағды, біліктілікке талдау жасау. Біз үшін бухгалтердің біліктілік моделінің қалыптасуы өте маңызды. Оны келесі суретте көрсетуге болады (3-сурет).

3-сурет – Бухгалтер біліктілігінің моделі

Ескерту: авторлармен құрастырылған

Бұл суретте қаралған біліктіліктер көлемі жағынан бірдей болып көрінгенімен, зерттеу барысында біліктіліктер арақатынасы өзгереді. Менің ойымша, болашақ бухгалтерді оқытудың мақсатына байланысты біліктілік жиыны, арақатынасы, саны өзгеруі мүмкін. Бакалавриат және магистратураны аяқтағаннан кейінгі бухгалтердің біліктілігінде де өзгешелік болады. Бастысы, зерттеу барысында, болашақ бухгалтердің жоспарланған біліктілігі мен іс-жүзінде қабылданған біліктілігінің анализделуі және оқыту әдістемесінің түзетілуі.

Бухгалтерлік есеп ой (білім) және әрекетті (тәжірибе) білдіре отыра, қазір ұйымның қызметінде үлкен рөл атқарады. Бухгалтерлік есеп онда мүдделі адамдар үшін адамдармен жүзеге асады. Қазіргі қоғам шаруашылық өмірдің көріністерін бухгалтерлік түсіндірусіз ақылға сиымсыз. Онда социум мен адамның барын бухгалтерлік есептің қоғамдық мәнінің маңыздылығын анықтайды.

Психологиялық әдебиет адам тұлғасының көптеген тұжырымдамаларын сипаттайды, XX ғасырдың батыс психологиясына сәйкес үш негізгі мектеп ерекшеленеді (А. Маслоу бойынша – күштер): бихевиоризм, психоанализ бен гуманистикалық психология. Бухгалтерлік есепке қарай ерекше көп таралған бихевиоризм болып табылады. Бихевиоризм (ағылш. behavior–мінез-құлық) қандай да бір сыртқы әсерлерден туындайтына адамның мінез-құлығының мінездемесіне негізделеді. Американдық зоопсихолог Дж. Уотсон (1878-1958) көрсетілген стимулдарға реакция ретінде мінез-құлық әрекеттерін түсіндіретін батыс психологиясында бихевиоризмнің негізін қалаушы болып саналады [6].

Бухгалтерлік есепте бихевиоризмді К.Т. Девине қарастырған, және ол кәсіпорынның шаруашылық әрекетінде жұмыс істейтін тұлғаларға бухгалтердің мінез-құлығының әсерін, сонымен қатар есеп

тәсілдерін таңдау мен бухгалтерлік ақпаратты ұсыну адамдардың мақсаттары мен мінез-құлығына байланыстылығын көрсетті [7]. Р. Антонидің есепке деген психологиялық тәсілдемесі «бухгалтерияны түсіну үшін оқыту – бұл бухгалтерді түсіну мен бақылауға қою деген сөз. Кәсіпорында мақсат жоқ, және бола алмайды да, ол тек қана онда мүдделі адамдарда ғана бола алады»[8]. Бихевиористік теорияға ерекше назар аударған Я.В.Соколов, олмысалы былай деп жазады: «Бухгалтерлік есептің тәсілдері адамдардың мақсаттарымен мінез-құлығына байланысты таңдалуы керек. Соңғысы SR (стимул-реакция) сызбасы бойынша қарастырылуы керек»[9]; «Есептің шынайы мағынасын аша отыра оның психологиялық түсіндірмесі, бухгалтер үшін өзінің жұмысы мен есеп регистрларында қызметтерін көрсететін тұлғалардың жұмысын бағалауда да нық бағыттар базасын құрайды»[10]. «Солай, кең танымал жұмыстардың және қызметтердің өзіндік құнын есептеу мен калькуляциялау «стандарт-костс» тәсілі, бихевиоризмның нақтылы түрде көрсетілуін ұсынады. Стимул (сыртқы орта әсері) болып әкімші (немесе қазір атайтын, менеджер) асып кетпейтін шығындар стандарты (норматив) қызмет атқарады. Бірақ бұл – бастапқы стимул, шынайы стимулдар ең бірінші әкімшіде реакция тудыратын нақты шығындардың нормативтік шығындардан ауытқу жағдайлары болып саналады».

В.В.Ковалев таңдау еркіндігін ұсынған бухгалтер жұмысындағы психологиялық компоненттерді есептеудің қажеттілігін қарастырады: «... психология тұрғысынан – өзіңе кішкентай болса да жауапкершілікті алғанша, нұсқаулықтарды қолданған оңай, мысалы, бағалау мен есеп тәсілінің кезкелгенін таңдау бойынша. Таңдау жасау әрдайым қиын, алайда таңдалған шешім ең дұрысы болмай қалу мүмкіндігі де жоғары, бірақ таңдау жасамау одан да жаман нәтижелерге алып келуі мүмкін»[11]. Бухгалтердің психологиялық ерекшеліктерінен басқа, «бухгалтер (немесе аналитик) ол өзінің аналитикалық хатын бағыттап отырған қолданушының психологиялық түрін ескеруі қажет»[12].

Гуманистикалық психология сондай-ақ бухгалтерлік есепте қолданылады. А. Маслоу, К. Роджерс және В. Франккламның негізгі сұраныстары ретінде махаббатты, шығармашылық өсуді, жоғары құндылықтар мен мағынаны қарастырады. Гуманистердің пікірі бойынша, индивидуум өз ойын білдіру мен өзін-өзі жетілдіруге, яғни, маңғаздануға тырысады. Маңғазданушы адамдар бір жұмысқа (қызмет етуге) тартылған, шынайылықты нәтижелі қабылдайды (өтірік пен шындықты табу), өзімен және басқа адамдармен бірлікте өмір сүреді, тәуелсіз және өзін-өзі билейді, өнерге және жасап шығаруға (креативтілікке) бейім. Бухгалтерлік мамандықта қызмет ету, шаруашылық өмір фактілерінің түсіндірілуі, кәсіпорын жұмысшыларымен қарым-қатынас, бухгалтерлік есептің негізгі қағидаттарын ұстану, деректерді жаңа тәсілдермен араластыру қабілеттілігі, осының барлығы тұлғаның психологиялық ерекшеліктеріне байланысты.

Адамды кез-келген оқыту ондағы кейбір интеллектуалды шамасының болуында мүмкін. «Парасат – психологиядағы ең қарама-қайшы түсініктердің бірі». Г. Гарднер парасатты «адамның біршама дербес интеллектуалды біліктілігі», деп анықтайды, және парасатты жеті түрге бөледі: лингвистикалық, логико-математикалық, кеңістіктік, музыкалық, шығармашылық ойлау (білім салаларын араластыру мен жаңа идеялар мен тәсілдер ұсыну қабілеттіліктері) және контекстік ойлау (осы білімді тәжірибеде қолдана алу қабілеттілігі). Әрі автор теңгерімділіктің маңыздылығын көрсетеді, яғни тек қана осы қабілеттерге ие болып қана қоймай, сонымен қатар оларды қайда және қандай уақытта қолдану керектігін білу [12].

Бухгалтерлік кадрларды дайындау барысында оқушылардың интеллектуалды ерекшеліктеріне сәйкес алу керек. Біздің ойымызша, кейстарды, іскер және рөлдік ойындарды, олимпиадаларды және ақпараттық технологияларды қолдану, болашақ бухгалтерлерге білімін меңгеруге, теория мен тәжірибені байланыстыруды, профессионалды құзыреттерді қалыптастыруды үйретеді. Мұндай жағдайларда профессионалды шеберлігі, пәнді, психологияны білу, сонымен қатар бухгалтерлік кадрларды даярлау технологиясын шебер қолданудан тұратын ұстаздың рөлі өседі.

Бухгалтерлерді дайындауды, кәсіпорында есептік-аналитикалық қызметін атқарып отырған бухгалтерлердің психологиялық ерекшеліктерін есепке ала отыра қарастыру керек.

Бухгалтерлік ақпаратты жасау мен пайдаланудың психологиялық өлшемі бар, алайда, оны бір ғана көрсеткіш бойынша өлшеуге болмайды, өйткені адамның мінез-құлқын болжау мүмкін емес.

Психолог-кеңесші Е.Е.Кутузова зерттеуі «әйелдерде вербалды және көрнекі-бейнелі, ал еркектерде – формалды-логикалық және интуитивтік парасаттың жиі басымырақ кездесетінін» көрсетті. Бухгалтер мамандығы үшін ойлаудың «еркектің» формалды-логикалық нұсқасы қажет, осы жағдайда иррационал-

ды таным мен эмоционалды орта анағұрлым аз дамиды, соған орай, әйел-бухгалтерге көптеген өмірлік мәселелерді шешу үшін эмоционалды тәжірибе жетіспейді. Эмоционалды тәжірибеге ие болу, өзінің ішінде түрлі жаңалықтар ашуға, айтарлықтай «автопортретті өзгертуге» мүмкіндік береді. Бухгалтерлерде, олардың профессионалды қызметімен қатар, келесі жеке қасиеттері дамиды: мақсатқа талпынушылық; батылдық; ақпаратты жүйелендіруге бейімділік; сынап талдау; өмірге деген парасаттылық көзқарас, қызығушылықтардың тұрақтылығы; өмірлік қағидаттарға беріктік; өз көзқарасыңды қорғаудағы жігерлік; тік мінезділік; іскерлік; ұйымдастырушылық; жауапкершілік; жинақтылық; басым идея үшін көптеген қиыншылықтардан сүрінбей өту қабілеттілігі» [13].

Бухгалтердің психологиялық портреті: бухгалтерлер тек қана өз мамандығының категориялары бойынша ойлайды және тұлғаның бухгалтерлік қызметтің тиімділігіне кедергі келтіретін жеке қасиеттері болады. Бухгалтерлік қызметтің тиімділігіне ықпал ететін қасиеттерге мыналарды жатқызамыз: жоғарғы математикалық қабілет деңгейі; анализдеу қабілеті; шоғырландыру (топтау), тұрақтылық және зейін аударудың жақсы дамуы; мнемоникалық қабілет (қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді жадының дамуы); ұзақ уақыт бойы біркелкі жұмысты орындай алу қабілеті (күжаттармен және цифрлармен жұмыс істеуге икемділік); кедергіге қалыпты қарсы тұру; техникалық дайындық (компьютерде жұмыс жасай алу) сонымен қатар шыдамдылық, ынта, тұрақтылық, міндеттілік, жауапкершілік, шынайылық, әділеттілік, әріпшілдік (педантизм), ұқыптылық, эмоционалды-психикалық тұрақтылық және т.б. Ал, қызметтің тиімділігіне кедергі келтіретін қасиеттерге: математикалық және аналитикалық қабілеттің жоқтығы; тез шаршағыштық; көңіл қоймаушылық, ұмытшақтық; цифрлармен жұмысқа бейімінің болмауы; тәртіпсіздік, моральды-этикалық нормалардың болмауы жатады [14].

Ұйымның бас бухгалтері өзінің қол астында жұмыс істейтіндердің жеке бас ерекшеліктері мен олардың жеке қажеттіліктері жөнінде хабардар болуы керек. Жоғарыда бухгалтердің жеке бас ерекшеліктері туралы айтылды, енді, бухгалтердің қажеттіліктерін атап өтейік. Й.Хейзинга бухгалтерлердің 12 негізгі қажеттіліктерін бөліп көрсеткен [15]:

1. Жоғары еңбекақыға және материалдық сыйақыға деген қажеттілік;
2. Жақсы, қолайлы жұмыс жағдайына деген қажеттілік;
3. Жұмысты нақты құрылымдауға қажеттілік;
4. Әлеуметтік байланыстарға қажеттілік;
5. Ұзақ мерзімді, тұрақты қарым-қатынастарды қалыптастырып, жалғастыруға деген қажеттілік;
6. Басқа адамдардың алдында қадірінің артуына деген қажеттілік;
7. Өз алдына қиын мақсаттар қойып, соған жетуге деген қажеттілік;
8. Билікке, ықпалдылыққа қажеттілік. Басқаларды басқаруға, бәсекеде жеңуге ұмтылу;
9. Әр түрлілікке, өзгерістерге деген қажеттілік;
10. Жаңашыл (креативті) болуға деген қажеттілік;
11. Өздігінен жетілуге деген қажеттілік;
12. Қызықты, қоғамдық пайдасы бар жұмыс істеуге қажеттілік.

Мақаланы қорытындылай келе, жоғары оқу орындарында ұйымның бас бухгалтерін дайындауда оның бойында тек мамандығына байланысты дағдыларды қалыптастырып қана қоймай, сонымен қатар, жеке қасиеттерін де дамыта түсу қажет. Соның ішінде, біліктілік қасиетін негізгі қасиеттердің бірі ретінде қолдану қажет. Ұсынылған модельді қолдану, ұйымға бухгалтер мамандығының талаптарына сай өз қызметін атқара алатын мамандар береді.

Жұмыс нәтижелері бойынша қорытынды

Осылайша бухгалтерлік есеп саласында ішкі және сыртқы нарықта тиімді жұмыс істеу үшін кәсіби дағдыға ие, экономика және бизнес саласында тәжірибелік дағдыларға және қазіргі заманғы білімге ие, күрделі басқарушылық міндеттерді орындай алатын, бизнестің, талдаудың және компьютерлік камсыздандырудың қазіргі заманғы технологияларын игерген біліктілігі жоғары мамандарды дайындау Қазақстан Республикасының инновациялық даму жағдайларында маңызды болып табылады.

Зерттеу нәтижелері мен оларға негізделе отыра қалыптасқан шешімдер профессионалды бухгалтерлік білімнің даму стратегиясына әсерін тигізе алады, және бұл оны қолдануды ұйымдастырудағы ұсынылып отырған инновациялық тәсілдердің дәлелденген нәтижелілігін растайды.

Апробация мен зерттеу нәтижелерін енгізу, Алматы Менеджмент Университетінің оқу барысын ұйымдастыру кезінде, семинарларда шығу кезінде, біліктілікті көтеру курстарында, жарияланған мақалаларда, оқу құралдарында және методикалық ұсыныстарда жүзеге асқан. Инновациялық тәсіл негізіндегі құрастырылған бухгалтердің профессионалды білім алу концептуалды үлгісі біліктілік тәсілді жүзеге асыруға және оны жүзеге асыруды қамтамасыз ететін технологияларды белгілеуге мүмкіндік берді.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-III «Білім туралы» Заңы [Электрон. ресурс]. – 2007. – URL: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30119920 (дата обращения: 12.01.2015)
- 2 Спенсер Л.М., Спенсер С.М. Компетенции на работе. Модели максимальной эффективности. – М.: НИРО, 2005. – 384 с.
- 3 Гетьман В. Г. Современные проблемы вузовской подготовки бухгалтеров и аудиторов и пути их решения // Инновации в образовании. – 2015. – № 1 (25). – С. 5-14.
- 4 Современные образовательные технологии: Терминологический словарь. Под ред. проф. В. К. Поспелова. – М.: Финакадемия, 2009. – 92 с.
- 5 Логинова Н. А. Профессиональные качества бухгалтера // Бухгалтерский учет. – 2009. – № 2. – С. 70-73.
- 6 James D. Watson, Tania A. Baker, Stephen P. Bell. Molecular Biology of the Gene. – Benjamin-Cummings Publishing Company, 2013. – 912 p.
- 7 Равен Дж. Компетентность в современном обществе: Выявление, развитие и реализация. / Пер. сангл. – М.: Когито-Центр, 2002. – 396 с.
- 8 Роберт Н. Энтони. Учёт: ситуации и примеры. / Пер. с англ. под ред. А. М. Петрачкова. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 560 с.
- 9 Соколов Я. В. Бухгалтерский учет – веселая наука. Сборник статей. – М.: 1С-Пабблишинг, 2011. – 638 с.
- 10 Соколов Я. В., Соколов В. Я. История бухгалтерского учета: учебник. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 288 с.
- 11 Ковалев В. В. Корпоративные финансы и учет: понятия, алгоритмы, показатели. – М.: Проспект, 2010. – 768 с.
- 12 Гетьман В. Г. Современные взгляды на бухгалтерский учет и его проблемы // Международный бухгалтерский учет. – 2012. – № 30. – С. 54-63.
- 13 Кутузова Е. Е. Личные качества и профессиональные навыки // Бухгалтерский учет. – 2002. – № 10. – С. 61-62.
- 14 Логинова Н. А. Профессиональные качества бухгалтера // Бухгалтерский учет. – 2009. – № 2. – С. 70-73.
- 15 Хейзинга И. В тени завтрашнего дня. / Пер. с нидерл. Общ. ред. и послесл. Г. М. Тавризян. – М.: Прогресс, 1992. – 464 с.
- 16 del Corte, J.M., Martinez, G.M.F. Competence Training for Future Public Accountants: A Teaching Experience at the International Level // Revista De Ciencias Sociales. – 2013. – № 19 (3). – pp. 485-499.
- 17 Marquez, S. E. L., Reyes, Y. D. N., Capote, E. M. S. Technology in Training for Accounting. A Step toward the Future // Revista De Ciencias Sociales. – 2013. – № 19 (2). – pp. 390-401.
- 18 Cheng M. Discussion on Outstanding Accountants Training // Proceedings of the 6th International Symposium: Education Innovation and Dunhuang Culture Engineering. – 2013. – pp. 572-576.
- 19 Guney, A. The process of long-term training in accounting (for Turkey) // 4th World Conference on Educational Sciences (WCES-2012). Procedia Social and Behavioral Sciences. – 2012. – № 46. – pp. 2738-2741. DOI: 10.1016/j.sbspro.2012.05.557.

References

- 1 "Kazakhstan Respublikasynyn 2007 zhylygy 27 shildedegi № 319-III "Bilim turaly" Zany" (2007), available at: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30119920 (Accessed 12.01.2015) (In Kazakh)
- 2 Spenser L.M., Spenser S.M. (2005), *Kompetentsii na rabote. Modeli maksimal'noi effektivnosti*, NIRO, Moscow. (In Russian)

- 3 Get'man V.G. (2015), "Sovremennye problem vuzovskoi podgotovki bukhgalterov i auditorov i puti ikhresheniya", *Innovatsii v obrazovanii*, Vol. 1 No. 25, pp. 5-14. (In Russian)
- 4 Pospelov V.K. et. all (2009), *Sovremennye obrazovatel'nye tekhnologii: Terminologicheskii slovar'*, Finakademiya, Moscow. (In Russian)
- 5 Loginova N.A. (2009), "Professional'nye kachestva bukhgaltera", *Bukhgalterskii uchet*, Vol. 2, pp. 70-73. (In Russian)
- 6 James D. Watson, Tania A. Baker, Stephen P. Bell (2013), *Molecular Biology of the Gene*, Benjamin-Cummings Publishing Company. (In Russian)
- 7 Raven Dzh. (2002), *Kompetentnost' v sovremenном obshchestve: Vyyavlenie, razvitie i realizatsiya*, Transl. from Engl., Kogito-Tsentr, Moscow. (In Russian)
- 8 Robert N. Entoni (1993), *Uchet: situatsii i primery*, Transl. from Engl., Finansy i statistika, Moscow. (In Russian)
- 9 Sokolov Ya.V. (2011), *Bukhgalterskii uchet – veselaya nauka. Sbornik statei*, IS-Publishing, Moscow. (In Russian)
- 10 Sokolov Ya.V., Sokolov V.Ya. (2006), *Istoriya bukhgalterskogo ucheta*, Finansy i statistika, Moscow. (In Russian)
- 11 Kovalev V.V. (2010), *Korporativnye finansy i uchet: ponyatiya, algoritmy, pokazateli*, Prospekt, Moscow. (In Russian)
- 12 Get'man V.G. (2012), "Sovremennye vzglyady na bukhgalterskii uchet i ego problem", *Mezhdunarodnyi bukhgalterskii uchet*, Vol. 30, pp. 54-63. (In Russian)
- 13 Kutuzova E.E. (2002), "Lichnye kachestva i professional'nye navyki", *Bukhgalterskii uchet*, Vol. 10, pp. 61-62. (In Russian)
- 14 Loginova N.A. (2009), "Professional'nye kachestva bukhgaltera", *Bukhgalterskii uchet*, Vol. 2, pp. 70-73. (In Russian)
- 15 Kheizinga I. (1992), *V teni zavtrashnego dnya*, Progress, Moscow. (In Russian)
- 16 del Corte, J.M., Martinez, G.M.F. (2013), "Competence Training for Future Public Accountants: A Teaching Experience at the International Level", *Revista De Ciencias Sociales*, Vol. 19 No. 3, pp. 485-499.
- 17 Marquez, S.E.L., Reyes, Y.D.N., Capote, E.M.S. (2013), "Technology in Training for Accounting. A Step toward the Future", *Revista De Ciencias Sociales*, Vol. 19 No. 2, pp. 390-401.
- 18 Cheng M. (2013), "Discussion on Outstanding Accountants Training", *Proceedings of the 6th International Symposium: Education Innovation and Dunhuang Culture Engineering. Dunhuang, Peoples Republic of China*, pp. 572-576.
- 19 Guney, A. (2012), "The process of long-term training in accounting (for Turkey)", *4th World Conference On Educational Sciences (WCES-2012). Procedia Social and Behavioral Sciences, University of Barcelona, Barcelona, Spain*, Vol. 46, pp. 2738-2741. DOI: 10.1016/j.sbspro.2012.05.557.

Резюме

В данной статье исследуются основные компетенции подготовки бухгалтеров в ВУЗах. Автором заявлено о необходимости разработки новой образовательной модели: подготовка бухгалтерских кадров на базе современных информационных технологий посредством применения инновационных средств в бухгалтерском образовании, обеспечивающих формирование профессиональной компетентности будущих специалистов в области бухгалтерского учета.

Summary

The main competencies of training of accountants in universities have been researched in this work. The author has revealed the necessity of the development of new educational model: training of accountant personnel on the base of modern information technologies via applying innovation tools in accounting education, which provide the forming of professional competency of future specialists in the field of accounting.

Материал редакцияга
12.04.2015 ж. түсті